

CAPITOLUL I: Prezentarea teritoriului și a populației acoperite - analiza diagnostic

Cuprinde în total 14 comune, dintre care 13 comune din județul Argeș: Albeștii de Muscel, Dâmbovicioara, Mioarele, Stoenеști, Bughea de Jos, Bughea de Sus, Cetățeni, Dragoslavele, Poienarii de Muscel, Rucăr, Lerești, Schitu Golești și Valea Mare Pravăț și o comună din județul Dâmbovița: Văleni-Dâmbovița. Acestea se află la distanțe mici față de orașul Câmpulung, cele mai apropiate fiind comunele Mioarele și Bughea de Jos - la 4 km, iar cea mai îndepărtată fiind comunele Dâmbovicioara - la 30 km și Văleni- Dâmbovița- la 32 de km. Față de reședința de județ, Municipiul Pitești, acestea se află la distanțe cuprinse între 45 km - Schitu Golești și 90 km - Dâmbovicioara.

Suprafața totală a teritoriului Muscel este de 110.955 ha (1109,55 km²), din care 31% suprafață agricolă utilizată (cu ponderea cea mai mare de 88% pentru pășuni și fânețe) și 19% acoperită de păduri.

Densitatea populației în Teritoriul Muscel este de 40,77 locuitori/ km² calculată pe baza informațiilor statistice din Recensământului Populației și al Locuințelor 2011.

Partea de nord a teritoriului este dominată de Munții Piatra Craiului cu grandioasele sale creste calcaroase. Între Coama Lungă și Vârful Pietrei se află cea mai frumoasă zonă a abruptului, cu impresionanți pereți verticali, la baza cărora s-au acumulat conuri de grohotișuri, dintre care cel mai cunoscut și interesant este Marele Grohotiș. Podurile calcaroase din partea cea mai de sud a Pietrei Craiului sunt mărginite de Cheile Dâmboviței.

În zona carstică Rucăr-Dâmbovicioara, s-au identificat 18 chei care sunt declarate monumente ale naturii.

O altă caracteristică a teritoriului este zona depresionară și colinară înaltă. Dealurile prelungi, de natură structurală, coboară concordant cu stratificația slab ondulată sau ușor înclinată (cu pante între 6-16%). Aceste dealuri sunt numite «muscele».

În ceea ce privește resursele Teritoriului Muscel, zona este bogată în resurse naturale ce constau în:

- fond forestier (lemn) în comunele: Mioarele, Stoenеști, Cetățeni, Poienarii de Muscel, Rucăr, Valea Mare Pravăț, Lerești, Schitu Golești;
- nisipurile, pietrișurile, bolovănișurile și piatra din albia râurilor Bratia și Brătioara din comuna Albeștii de Muscel, resurse folosite în construcții;
- calcar (materia primă pentru industria varului și a cimentului) în comunele Stoenеști, Dragoslavele, Rucăr, Valea Mare Pravăț;
- granit, în comuna Valea Mare Pravăț;
- cărbuni, în comuna Poienarii de Muscel;
- filon de granit roșu descoperit recent în punctul „Aldea” care urmează a fi valorificat;
- argile în comunele Stoenеști și Schitu Golești;
- ape minerale cloro-iodo-sulfuroase în zona Bughea, această resursă favorizând și dezvoltarea stațiunii balneo-climaterice de la Bughea de Sus.

Notorietatea teritoriului din punct de vedere al resurselor deține este determinată în principal de calitatea bolovănișurilor și a pietrei albe, cunoscută fiind cariera de piatră alba de Albești. Piatra extrasă din această carieră a fost folosită la construirea unor obiective arhitectonice importante cum ar fi: Mănăstirea Curtea de Argeș, Arcul de Triumf, Palatul Presei Libere, Mănăstirea Negru Vodă, parțial la Palatul Parlamentului.

De asemenea, apele curate și aerul ozonat nepoluat reprezintă resurse naturale importante pentru dezvoltarea agroturismului în zonă.

În ceea ce privește **potențialul hidroenergetic** al teritoriului, acesta este deja valorificat prin: microhidrocentrala electrică de la Cetățeni, pe cursul râului Dâmbovița, cu o putere instalată de 320 kw/h; hidrocentrale la Pecineagu și Sățic pe teritoriul comunei Rucăr, construite pe cursul Dâmboviței (cu un debit de apă de 9,5 m³/s). Uzina din punctul Valea lui Ivan dispune de 2 grupuri energetice a 75 MW fiecare. Centrala de la Sățic este de capacitate mai mică - 2 grupuri energetice a 50 MW fiecare; și uzina electrică Mara cu 2 turbine producătoare a 54,4 MW, construită în extremitatea vestică a localității Rucăr.

De la nord la sud, distingem în regiunea de munte zona pajiștilor și tufărișurilor alpine care se întind de la limita pădurilor de conifere până la vârful munților cu: salcia pitică, rogozul roșu, garofița pitică, floarea-de-colț sau vestita garofiță a Pietrei Craiului, sângele-voinicului sau bujorul de munte, toate la altitudinea de 2200-2300m. Flora zonelor carstice reprezentată de cele trei „monumente ale naturii” - Floarea-de-Colț, Garofița Pietrei Craiului, unică în lume, și Ghințura Galbenă - a contribuit la declararea zonei Masivului Pietrei Craiului rezervație naturală încă din 1938.

Cadrul natural este deosebit de favorabil pentru o faună bogată și diversificată care populează pădurile, fânețele, pășunile și apele învolburate.

Fauna terestră este bine reprezentată începând cu crestele înalte. Aici este împărăția „antilopei Carpaților”, capra neagră, și a acvilelor, ambele declarate „monumente ale naturii”. Posibilitățile de practicarea a vânătorii, dar mai ales a pescuitului, constituie o premie favorabilă în practicarea turismului de sejur care poate combina activități de recreare cu cele sportive.

În cele 14 unități administrativ-teritoriale asociate în cadrul teritoriului „Muscel”, conform Recensământului din 2011, trăia o **populație** totală de 45.235 de locuitori, conform datelor statistice furnizate de Direcția Județeană de Statistică a județului Argeș.

Populația localităților care compun teritoriul vizat variază într-un interval cuprins între 5.752 (comuna Rucăr - cea mai numeroasă populație) și 943 locuitori (comuna Dâmbovicioara - cea mai puțin populată). Dintre celelalte 12 comune ale teritoriului, 2 au o populație între 1500 și 2000 locuitori, 6 au o populație cuprinsă între 2000 - 4000 de locuitori, iar 4 au peste 4000 de locuitori (Lerești, Schitu Golești, Stoenеști, Valea Mare Pravăț).

Din punct de vedere al dinamicii populației se remarcă o scădere a populației cu 10%, precum și o accentuare a îmbătrânirii în teritoriu. Dacă la nivelul anului 2002 din totalul populației stabile 21% era reprezentată de populația vârstnică (peste 60 ani), iar 17% erau reprezentați ai tinerilor până în 15 ani, la nivelul anului 2011, populația vârstnică reprezintă peste un sfert din cea stabilă, iar datorită sporului natural în scădere, tinerii până în 15 ani sunt reprezentați în proporție de 16%.

Este de observat că ponderea populației care nu poate obține venituri din salarii (populație dependentă - 42%) este destul de ridicată la nivelul teritoriului comparativ cu populația care poate fi încadrată pe piața muncii (57%). Dacă adăugăm acestei imagini și numărul mare al șomerilor la nivelul teritoriului (2770 persoane - 10% dintre persoanele active), avem imaginea nivelului de trai mediu la nivelul teritoriului. Conform datelor statistice, 50% din populația GAL a absolvit mai puțin de 8 clase sau nu are școală absolvită, ceea ce are efecte

și asupra posibilității de identificare de locuri de muncă calificate care ar putea să le îmbunătățească condițiile de trai.

Din punct de vedere al etniilor care conlocuiesc la nivelul teritoriului, se constată o populație majoritar română și existența **comunităților de etnici romi**: un total de 769 de locuitori la nivelul întregului teritoriu în 1992 și în creștere, aproape dublându-se la 1352 la recensământul din 2002, ajunge să reprezinte aproape 12% din populația stabilă la nivelul anului 2011, cumulând un total de 5349 persoane, ceea ce reprezintă aproape 1% din numărul oficial al romilor în România, conform recensământului desfășurat în anul 2011.

Conform clasificării realizate în *Atlasul zonelor rurale marginalizate și al dezvoltării umane locale în România*¹ privind rata marginalizării, pe teritoriul GAL se regăsesc localități cu marginalizare severă (peste 24% comunitate romă din totalul populației): Bughea de Sus (30%), Cetățeni (25%); cu marginalizare peste medie (12 - 24%): Valea Mare Pravăț (22%), Dragoslavele (21%), Bughea de Jos, Schitu Golești și Stoenеști cu populații rome între 12 și 15% din populația stabilă; cu marginalizare la medie (6,1 - 12%): Lerești și Poienarii de Muscel (6-7%); și comuna Rucăr cu 0,97% - marginalizare sub medie. Locuitori de alte etnii sunt menționați la recensăminte în număr nesemnificativ la nivelul teritoriului.

Patrimoniul de mediu este reprezentat în acest teritoriu de relieful muntos și deluros, rețeaua de râuri, biodiversitate, monumente ale naturii și ariile naturale protejate, toate acestea favorizând existența unui ținut cu un crescut potențial de dezvoltare a resurselor naturale, mai cu seamă în contextul dezvoltării turistice a zonei. Patrimoniul de mediu este dominat în acest teritoriu de Rezervația Piatra Craiului, devenită Parc Național, cu o suprafață totală de 14.800 ha, din care 9.736 ha pe teritoriul GAL. Piatra Craiului este, pe de o parte, habitatul perfect pentru specii de plante și animale ocrotite de lege iar, pe de altă parte, o invitație la spectacol pentru turistul de pretutindeni. Acest cadru natural oferă o oportunitate deosebită pentru practicarea pentru prima dată pe cuprinsul teritoriului a ecoturismului sau silvo-turismului, care pot genera dezvoltarea economică integrată a unor întregi comunități în acest sens.

Biodiversitatea pe care o asigură Parcul Național Piatra Craiului constă în: 1300 specii de plante superioare (România are 3350 de specii), peste 300 specii de ciuperci, 220 specii de licheni, 100 specii de mușchi. 150 dintre plantele superioare sunt înscrise în „Lista roșie a plantelor superioare din România”. Dintre acestea, 50 sunt specii endemice, în frunte cu simbolul floristic al masivului - garofița Pietrei Craiului. Atât Masivul Piatra Craiului, cât și rețeaua hidrografică au favorizat și apariția unor peșteri și chei printre cele mai spectaculoase din țară.

La nivelul teritoriului acoperit de GAL se identifică **6 arii naturale (Zone Natura 2000)**, care cumulează 461,58 km², adică 41,60% din suprafață totală a teritoriului: Leaota (ROSCI0102), Munții Făgăraș (ROSCI0122), Muscelele Argesului (ROSCI0326), Piatra Craiului (ROSCI0194), Râul Târgului - Argesel - Râusor (ROSCI0381), Vaile Bratiei si Bratioarei (ROSCI0258).

În ce privește încadrarea în **Zone cu valoare naturală ridicată (HNV)**, 10 comune din cele 14 aparținând teritoriului se încadrează în această categorie, astfel: Albeștii de Muscel, Bughea de Sus, Cetățeni, Dâmbovicioara, Dragoslavele, Lerești, Rucăr, Stoenеști, Valea Mare Pravăț și Văleni-Dâmbovița.

---

¹ http://www.mmuncii.ro/j33/images/Documente/Minister/F6_Atlas_Rural_RO_23Mar2016.pdf

Din punct de vedere al **patrimoniului cultural**, în teritoriul Muscel, se regăsesc 124 monumente istorice, dintre care 86 sunt de categoria A (de importanță națională și universală) și 38 de monumente sunt de categoria B (de importanță locală), pe lângă multe altele de interes local. De altfel, localitățile Cetățeni, Dâmbovicioara și Rucăr sunt listate de Legea nr. 5/2000 privind aprobarea planului de amenajare a teritoriului național printre unitățile administrativ-teritoriale cu concentrare foarte mare a patrimoniului construit cu valoare culturală de interes național. În localitatea Schitu-Golesti, se află ruinele castrului roman Jidava, considerat cel mai important castru roman de pe „Limes Transalutanus” (fosta graniță fortificată dintre teritoriul cucerit de romani și dacii liberi). Specifice acestui teritoriu și în general zonei Argeșului și Muscelului sunt crucile de piatră, cele mai vechi datând din secolul XVI. Astfel, pe teritoriul Muscel se regăsesc 40 de cruci de piatră incluse în lista monumentelor istorice, ceea ce reprezintă o treime din totalul monumentelor istorice din regiune. Crucile conțin informații prețioase cu privire la viața socială și economică a zonei - despre unii oameni însemnați din istoria comunei, despre evenimente petrecute pe teritoriul localității, delimitări de moșii, jaloane de drumuri. Prezența acestor cruci se datorează civilizației pietrei dezvoltate în zonă datorită prezenței calcarului de Albești. De asemenea, se remarcă în teritoriu 2 schituri rupestre și anume Biserica rupestră de la Nămăiești, Valea Mare Pravăț și Schitul Negru Vodă de la Cetățeni, despre care se spune că ar face parte, împreună cu Mănăstirea Corbii de Piatră (situată în comuna Corbi, actualul teritoriu Ținutul Posadelor), dintr-un „triunghi tainic” sau „altar al Domnului”.

Zona etnografică Muscel este una dintre cele mai bine conturate zone etnografice din țară, impunându-se în primul rând printr-o remarcabilă arhitectură civilă, atât rurală, cât și orășenească. Materialele utilizate în construcție sunt lemnul (preponderent la casele foarte vechi, de secol XIX), la care s-au adăugat ulterior piatra și cărămida. De altfel, specifice zonei sunt temeliile construite din piatră combinată cu cărămidă. În prezent, astfel de case se mai regăsesc în majoritatea localităților din teritoriu, dar prezența lor este pusă în pericol.

Patrimoniul cultural mobil (muzee, arhive și colecții) este reprezentat în teritoriu de Casa Memorială George Topârceanu din Nămăiești, Valea Mare Pravăț și Casa Memorială Gheorghe Pârnuță, din Rucăr, care găzduiește un muzeu al cărții românești vechi și etnografie musceleană. În incinta castrului roman Jidava este organizată o expoziție permanentă cu obiecte găsite în timpul cercetărilor arheologice.

Teritoriul Muscel, așezat ca un inel în jurul orașului Câmpulung Muscel, beneficiază de o veche istorie și tradiție a meșteșugarilor câmpulungeni, orașul fiind recunoscut ca unul dintre primele centre meșteșugărești din țară. Analizând datele din teritoriu și lucrările de etnografie studiate, tragem concluzia că cele mai importante meșteșuguri ale zonei sunt cioplitoria în piatră (în momentul actual, cariera de piatră se află în conservare, există foști angajați și pensionari care își desfășoară activitatea în gospodăriile lor, promovarea se face din vorbă în vorbă), țesutul (se practică tot mai puțin, mai există foarte puține războaie. Mai lucrează în special femeii care au lucrat la cooperativa de artizanat, iar acum lucrează acasă pentru diverse firme sau persoane fizice.) și împletiturile de nuiete (obicei practicat în general de persoane de etnie romă, așezate în localități segregate - cătune. Se împletesc coșuri sau alte obiecte decorative).

În ce privește **situația economiei locale**, forța de muncă, pe fondul unei tendințe de scădere, se găsește într-un procent substanțial în agricultură (47%), restul găsimându-se într-un mod

echilibrat în sectoarele construcții, servicii comerciale și sociale. Dezechilibrele economice din ultima perioadă de tranziție au influențat substanțial fenomenul de șomaj.

Agricultura este ramura economică ce absoarbe cea mai mare parte a populației ocupate din teritoriu. Cu toate acestea, agricultura practică în microregiune este una de subzistență.

În majoritatea cazurilor, exploatarea terenurilor agricole se face pentru uz propriu, în așa-numitele ferme de subzistență sau semisubzistență. Rentabilitatea și competitivitatea în agricultură sunt în scădere. În prezent, circa 85% dintre agricultori muncesc doar pentru necesitățile proprii. Având în vedere specificul teritoriului muntos și colinar înalt, 88% din suprafața agricolă utilizată de 34.692 ha este acoperită de pășuni și fânețe, iar 8% de livezi. 18% din suprafața GAL este acoperită de păduri. Majoritatea covârșitoare a exploatațiilor agricole din teritoriul „Muscel” au dimensiuni mici și nu pot face față cerințelor pieței: 93% dintre exploatațiile agricole au sub 5 ha. Nicio exploatație agricolă din teritoriu nu depășește 10 ha. Prin comparație, în Uniunea Europeană, doar 16,9% dintre exploatațiile agricole au suprafața sub 5 ha, iar dimensiunea medie a exploatației agricole este de 15,8 ha. În același timp, muscelenii sunt recunoscuți pentru produse tradiționale, precum: cașcavalul de Muscel, brânza la coșuleț, pastramă de oaie, covirgi de ou, icre, miere de albine etc. Dezvoltarea agriculturii din teritoriu se poate face prin valoarea adăugată a produselor agricole și silvice locale.

La nivelul infrastructurii de bază, aceasta este deficitară la nivelul teritoriului GAL. Deși pe teritoriul GAL trec 3 drumuri naționale (DN73, DN73D și DN72A) există și drumuri județene și drumuri comunale care leagă UAT-urile componente și care nu sunt într-o stare foarte bună.

În ceea ce privește infrastructura de sănătate și cea de educație, acestea nu au capacitatea de a susține un nivel decent de trai. În acest context, educația antepreșcolară și preșcolară se confruntă cu un deficit major în ceea ce privește infrastructura, astfel: la nivelul creșelor din teritoriu nu se înregistrează creșe, conform fișelor de localități; în ce privește grădinițele aceste sunt 22 amplasate, în cele mai multe cazuri, în centrele de comună. Mai există 11 școli primare, 20 școli gimnaziale și 2 licee. De asemenea, din punct de vedere al infrastructurii de sănătate, aproape în fiecare comună există un cabinet medical (23 CMI); există 6 cabinete stomatologice, 4 farmacii și 1 cabinet de medicină veterinară. În Rucăr, în locul spitalului de boli cornice desființat în 2011 a fost organizată o stație a Serviciului Județean de Ambulanță, care asigură non stop urgențe medicale pentru teritoriul de nord-est al județului. Intrarea României în UE a adus cu sine o creștere a gradului de accesabilitate din spațiul rural la internet. Cu toate acestea, în zonele rurale accesul la internet rămâne limitat, de acesta beneficiind în special instituțiile publice. Astfel, conform listei „Localități eligibile pentru investiții broadband PNDR 2014-2020 - M19-LEADER”, pe teritoriul GAL se regăsesc 3 localități (Cetățeni, Dâmbovicioara, Mioarele) care cumulează o populație de peste 1000 persoane care nu au acces la internet. În acest sens, dezvoltarea unei economii bazate pe cunoaștere în coroborare cu stimularea sectorului TIC va fi capabilă să stimuleze competitivitatea economică și să contribuie la asigurarea coeziunii sociale.